

Sapayeva Barno Shanazarovna,
Urganch "Temurbeklar maktabi" ingliz tili fani
o'qituvchisi

"TEMURBEKLAR MAKTAB" LARIDA INGLIZ TILI MASHG'ULOTLARIDA O'QUVCHILARNING IJTIMOIY KOMPETENTSIYASINI SHAKLLANTIRISH

UDK: 372.881.111.1

SAPAYEVA B.SH. "TEMURBEKLAR MAKTAB" LARIDA INGLIZ TILI MASHG'ULOTLARIDA O'QUVCHILARNING IJTIMOIY KOMPETENTSIYASINI SHAKLLANTIRISH

Maqolada "Temurbeklar maktabi" o'quvchilariga kompetentsiyaga asoslangan yondashuvni ta'lim jarayonida qo'llashda asosiy kompetentsiyalar tizimidagi ijtimoiy kompetentsiyaning o'rnini ko'rsatadi, shuningdek, chet tili darslarida ijtimoiy kompetentsiyani shakllantirish vositalari, shartlari va usullarini belgilaydi.

Tayanch so'z va tushunchalar: kompetentsiyaga asoslangan yondashuv, kommunikativ kompetentsiya, ta'lim shakllari, ta'lim, o'quvchilar, ingliz tili.

САПАЕВА Б.Ш. ФОРМИРОВАНИЕ СОЦИАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧАЩИХСЯ НА ЗАНЯТИЯХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В ШКОЛАХ ТЕМУРБЕКОВ

В статье показана роль социальной компетентности в системе базовых компетенций при применении компетентного подхода к учащимся «школы Темурбеков» в образовательном процессе, а также определены средства, условия и методы формирования социальной компетентности на уроках иностранного языка.

Ключевые слова и понятия: компетентностный подход, коммуникативная компетентность, формы обучения, обучение, студенты, английский язык.

SAPAYEVA B.SH. FORMATION OF SOCIAL COMPETENCE OF STUDENTS IN ENGLISH LANGUAGE CLASSES IN TEMURBEK SCHOOLS

In the article is shown the role of social competence in the system of basic competencies, implementation the competence-based approach to students of the «School of Temurbek's» in the educational process, as well as identifies the means, conditions and methods for the formation of social competence. in foreign language lessons.

Key words and concepts: competence-based approach, communicative competence, forms of education, training, students, English.

Kirish.

Borayotgan globalashuvning zamonaviy sharoitida ingliz tilini biladigan yuqori malakali tabiiy mutaxassislarni tayyorlashga bo'lgan ehtiyoj dolzarb bo'lib qoldi. Zamonaviy mutaxassis uchun nafaqat chet ellik sheriklar bilan muloqot qilish, balki professional faoliyatda ingliz tili bo'yicha bilimlardan foydalana olish ham muhimdir. Tilni bilish samarali muloqotga yordam beradi, muvaffaqiyatli ijtimoiy faoliyat va o'zini anglashning universal vositasidir. Yuqoridagilar bilan bog'liq holda, "Temurbeklar maktabi" bitiruvchilarining tilga tayyorgarligi va ijtimoiy kompetentsiyasi darajasiga talablar ortib bormoqda.

Ilmiy muammoning qo'yilishi.

Hozirgi davr sharoitida ta'lim sifati tushunchasini tahlil qilib, xorijiy tajribalarini o'rganish, ta'lim samaradorligini ko'tarib beruvchi omillarni tizimli o'rganish, ta'lim sifatini belgilovchi ko'rsatkichlar tizimini ishlab chiqish, ta'lim sifatini kompleks tadbirlar sifatida ta'lim muassasalarida joriy etish o'ta muhim vazifalar qatoriga kiradi.

Ingliz tili dunyodagi eng mashhur tillardan biri bo'lishiga qaramay, ko'p odamlar uni o'rganishda hanuzgacha turli xil muammolarga duch kelishmoqda. Bundan tashqari, bu nafaqat o'quvchining, balki o'qituvchining yoki o'quv dasturining xatolari ham bo'lishi mumkin.

"Temurbeklar maktabi"da ingliz tiliga o'qitishda asosiy qiyinchiliklar quyidagicha:

1. "Temurbeklar maktab"larini malakali kadrlar bilan ta'minlash;
2. Pedagog malakasini oshirish, malaka darajasini yuksaltirish, ularning kasbiy kompetentligini rivojlantirish;
3. Ta'limga innovatsion texnologiyalarni joriy etish;
4. Ta'lim muassasalarining moddiy-texnik bazasini yanada mustahkamlash;
5. Zamonaviy o'quv xonalari, kutubxonalar, kompyuter texnikasi va o'quv – metodik qo'llanmalar bilan jihozlash;
6. Darsliklarning yangi avlodini yaratish bo'yicha tizimli ishlarni davom ettirish talab etiladi.

Asosiy qism.

Chet tilini o'qitishning asosiy maqsadi kommunikativ kompetentsiyani shakllantirish,

ya'ni tildan madaniyatlararo aloqa vositasi sifatida foydalanish qobiliyatidir.

Ushbu maqsadni amalga oshirish uchun maktab darsi sharoitida chet tilida ta'lim aloqasini ta'minlaydigan metodlardan foydalanishni talab qiladi.

Muvaffaqiyatli chet tili aloqasi - madaniyatlararo muloqot – o'quvchilarning shakllangan ijtimoiy vakolatisiz, ya'ni boshqalar bilan o'zaro munosabatda bo'lish istagi va o'ziga bo'lgan ishonch, shuningdek, o'zini boshqaning o'rniga qo'yish qobiliyati va qobiliyatisiz mumkin emas.

Shunday qilib, ijtimoiy kompetensiyani shakllantirish o'quvchilarga belgilangan kommunikativ vazifani bajarayotganda o'quv jarayonida bir-biri bilan o'zaro munosabatda bo'lishga o'rgatish demakdir.

Ta'limni rivojlantirish g'oyasini amalga oshirish usullaridan biri o'qituvchilar maktab o'quvchilarining kollektiv o'quv faoliyatidan foydalanishni ko'rib chiqadilar. Chunki ta'lim faoliyati jamoaviy xarakterga ega va ijtimoiy jihatdan tashkil etilgan o'zaro munosabatlar va aloqa tizimidir.

Jamoaviy o'quv faoliyati, avvalambor, har bir o'quvchining o'z ishiga umumiy bo'lgan munosabati, umumiy maqsadga erishish uchun birgalikda harakat qilish qobiliyati, o'zaro qo'llab-quvvatlash va shu bilan bir-biriga nisbatan talabchanlik, tanqidiy va o'ziga qattiq munosabatda bo'lish, shaxsiy ishdagi muvaffaqiyatsiz yoki muvaffaqiyatsizlikni baholash, shuningdek uning natijalariga qiziqish bildirishdir.

Umumiy maqsadga erishish uchun tarbiyaviy harakatlarni konkretlashtirish uchun har qanday o'ziga xos inson faoliyati singari uchta bo'g'inni o'z ichiga olgan jamoaviy ta'lim faoliyati tuzilishiga murojaat qilish kerak¹.

1. Motivatsion yo'naltirilgan, bu maktab o'quvchilari ta'lim vaziyatining vazifalari bo'yicha bilim olishga bo'lgan qiziqishni qo'zg'atgan holda, uning shartlarini birgalikda tahlil qilib, ularni o'zlarining imkoniyatlari bilan bog'lashadi va o'zlari uchun qabul qilinadigan yoki o'zlari uchun yagona ta'lim vazifasini belgilaydilar.

2. Ijro etuvchi havola o'quvchilar kollektiv ravishda yoki individual ravishda mavjud bilimlarni

¹ Шабашева Е.Н. Формирование социальной компетенции на уроке иностранного языка. – Барнаул: 2011. (<https://urok.1sept.ru/articles/592697>)

yangilash, muammoni hal qilish uchun reja tuzish, buning uchun zarur bo'lgan operatsiyalarni tanlash va ularning ketma-ketligini aniqlash bo'yicha bir qator ta'lim tadbirlarini amalga oshirishni, shuningdek rejalashtirilgan rejani amalga oshirishni nazarda tutadi. Bu yerda o'zaro qo'llab-quvvatlash va bir-birlariga talabchanlik, o'ziga tanqidiy munosabatda bo'lish, umumiy ish va natija uchun javobgarlikni his qilish qobiliyati ayniqsa talab qilinadi.

3. Nazorat va baholash havolasi avvalgi bosqich harakatlarini amalga oshirish ustidan o'zaro nazoratni va ta'lim muammosini birgalikda hal etish natijalarini baholashni, shuningdek har bir o'quvchining umumiy ishning muvaffaqiyati yoki muvaffaqiyatsiz bo'lishiga qo'shgan hissasini o'z ichiga oladi.

Ta'lim faoliyatini tashkil etishning guruh shakli yuqoridagi belgilarni to'liq amalga oshiradi. Kollektiv o'quv faoliyati asosan munozara paytida suhbat mavzusi bo'yicha ishlarning yakuniy bosqichlarida, tinglash yoki o'qish paytida yoki oddiygina qiziqarli va dolzarb bo'lib, maktab o'quvchilari boshqa ish turlari yordamida ko'nikma va malakalarni shakllantirganda qo'llaniladi.

Guruh ishi, qoida tariqasida, haqiqatan ham kommunikativ mashqlar va topshiriqlarni bajarishda ishlatiladi, bu ma'lumotni birgalikda izlashga va muammoni jamoaviy hal qilishga qaratilgan. Guruh ishining afzalliklari quyidagicha¹:

1. Haqiqiy muloqotni simulyatsiya qiladi va o'quvchilarning o'zaro ta'sirini osonlashtiradi, ko'plab o'quvchilar uchun ochiq gapirish imkoniyatini beradi, interaktiv til vositalaridan foydalanishni rag'batlantiradi;

2. Motivatsiyani oshirish uchun qulay hissiy muhit yaratadi, chunki guruhda ishlashda o'quvchilar o'zini "o'qituvchi-sinf" rejimiga qaraganda erkin tutishadi;

3. O'quvchilarning mas'uliyat va mustaqillik tuyg'usini oshiradi;

4. O'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish va aniqlashga yordam beradi,

o'qituvchiga alohida e'tibor talab qiladigan o'quvchilar bilan ishlashga imkon beradi;

5. Jamoaning shakllanishiga yordam beradi, raqobat va boshqalardan yaxshiroq bo'lish istagini hisobga olmaganda, hamkorlikka e'tibor beradi.

Barcha afzalliklarga qaramay, o'qituvchilar ba'zi bir printsiplarga muvofiq guruh ish shakllaridan foydalanishda qiyinchiliklarga duch kelmoqdalar:

1. Sinfidagi o'quvchilar faoliyatini doimiy ravishda nazorat qila olmaslik, bu ularning nutqidagi xatolar sonining ko'payishiga olib keladi;

2. O'quvchilarning ona tilidan foydalanishlari:

3. Sinfidagi ko'plab guruhlar bilan sifatli yordam bera olmaslik;

4. Ba'zi o'quvchilarning ba'zi bir sheriklar (masalan, qizlar, o'g'il bolalar) bilan guruhda ishlashni istamasligi;

5. O'quvchilar oddiygina topshiriq bilan ishlamaydigan, intizomi past sinfda guruh ishlarining samarasizligi.

Juftlik ishlari asosan har xil turdagi mashqlarni bajarish uchun ishlatiladi: lingvistik, shartli nutq va chinakam kommunikativ, o'qitish amaliyotida o'quvchilarga almashtirish, bo'shliqlarni to'ldirish, o'zgartirish va boshqalar uchun mashqlardan kartochkalar taklif etilganda, juftlik ishi til materiallarini o'rgatish uchun keng qo'llaniladi.

Haqiqiy kommunikativ mashqlarni bajarish uchun juftlik ishini tashkil etish ko'pincha boshqarib bo'lmaydigan bo'lib, bu salbiy natijalarga olib keladi.

Juftlik ishi guruhda ishlash kabi afzallik va kamchiliklarga ega.

Juft va guruhli ishlarni maxsus tashkil etish tufayli o'quvchilar o'zlarining bayonotlariga yangi til materiallarini bir necha bor kiritish, o'zgartirish va ilgari o'rganilgan turli xil vaziyatlarda birlashtirish imkoniyatini qo'lga kiritadilar.

Guruh a'zolari bilan faol hamkorlik jarayonida, ularning yordami va ko'magi bilan, shuningdek o'qituvchining maqsadli boshqaruvi bilan chet tilida nutq tajribasini egallash tezligi va intensivligi, nutq harakatlarini ishonch va xatosiz bajarish kuchayadi.

Juft va guruhli ish chet tili bilan muloqot qilish ko'nikma va malakalarini shakllantirish uchun qulay sharoit yaratadi; ular maxsus tashkil etilgan bo'lishi kerak, ya'ni: guruh a'zolarining maqbul sonini va ularning tayyorlik darajasini aniqlash, to'g'ri rahbarlarni tanlash, ishtirokchilarning o'zaro ta'siri

¹ Чернухина А.В. Воронежский государственный университет формирование социальной компетенции учащихся на уроках иностранного языка. – Воронеж: 2019. 157 с.

uchun samarali tuzilmani topish va ularni o'qituvchi tomonidan boshqarishning yetarli vositalarini tanlash.

Birgalikdagi o'quv faoliyatining mazmuni ijtimoiy vakolatlarga kiritilgan ko'nikma va malakalarga ta'sir qiladi.

Yuqorida aytib o'tilganlarga asoslanib, ijtimoiy vakolatlarga kiruvchi quyidagi ko'nikma va malakalarni qayd etish mumkin¹:

1. Umumiy maqsadga erishish uchun birgalikda ishlash qobiliyati;
2. Bir-birlarini o'zaro qo'llab-quvvatlash qobiliyati, o'ziga nisbatan tanqidiy va qat'iy bo'lish qobiliyati;
3. Shaxsiy muvaffaqiyat yoki muvaffaqiyatsizlikni umumiy ish nuqtai nazaridan baholash qobiliyati;
4. Ish natijalariga qiziqish bildirish qobiliyati;
5. Muayyan ta'lim vaziyatining shartlarini birgalikda tahlil qilish, ularni o'z imkoniyatlari bilan muvofiqlashtirish qobiliyati;
6. Kelgusida birgalikdagi faoliyatning maqsadi sifatida tushuniladigan yagona ta'lim vazifasini qabul qilish yoki belgilash qobiliyati.

Zamonaviy "Temurbeklar maktablari" da ingliz tilini o'rganishda sifat jihatidan yangi maqsadlarga erishish uchun vazifalar qo'yilgan, ya'ni: ijtimoiy kompetentsiyasi, shakllanish uchun alohida o'rin egallagan chet tilining kommunikativ kompetentsiyasini va uning barcha tarkibiy qismlarini rivojlantirish va bu rivojlanish chet tilidan foydalangan holda o'quvchilarni yangi ijtimoiy tajribaga qo'shishga imkon beradi. Shunday qilib, ijtimoiy kompetentsiyani shakllantirish o'quvchilarni turli xil aloqa vazifalarini bajarayotganda o'quv jarayonida bir-biri bilan o'zaro munosabatda bo'lishga o'rgatish demakdir.

Pedagogik tajriba va real amaliyotni tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, "Temurbeklar maktabi" o'quvchilari o'rtasida ingliz tilini o'rganishda ijtimoiy kompetentsiyalarni shakllantirishning murakkabligi shundaki, o'quvchilar o'zlarining ichki izchilligini hisobga olgan holda, ijtimoiy kompetentsiyalar to'plamini shakllantirishlari kerak. O'tkazilgan

pedagogik tadqiqotlarda biz turli xil usullarni qo'lladik: o'quv jarayonida tilni bilish darajasi, o'qish, talaffuz, tarjima, o'quvchilar tomonidan so'z boyligini bilish. Suhbat tilni o'rganish uchun individual marshrutni ishlab chiqishga qaratilgan bo'lib, o'quvchilarning motivatsiyasini va mazmunli matnlarga qiziqishini aniqlashi kerak.

Shu munosabat bilan, fikrimizcha, quyidagi vazifalarga oydinlik kiritilmoqda:

- nutq va diskursiv kompetentsiyalarni shakllantirishga e'tibor berish;
- mavzular bo'yicha ingliz tilidagi so'z boyligini shakllantirish;
- chet tilini o'rganish motivatsiyasini uyg'otish uchun tilni o'zlashtirish uchun individual marshrutlarni tuzdik.

Diskursiv kompetentsiya - bu turli xil turdagi nutqlarni qabul qilish qobiliyati, bu sizga professional muloqot jarayonida xatti-harakatlar strategiyasi va fon kontekstini yaratishga imkon beradi. Leksikaviy kompetentsiyani shakllantirish so'z boyligini mazmunli shakllantirishga, uni ijtimoiy faoliyat doirasida turli xil atamalar bilan to'ldirishga imkon beradi. O'quv mashg'ulotlarini o'tkazish tajribasiga asoslanib va o'quvchilar orasida tilga nisbatan passiv bilim ustunligini hisobga olib, bizning fikrimizcha, o'quv mashg'ulotlarida va sinfdan tashqari ishlarda tematik matnlarni intensiv va keng o'qishni birlashtirishga ahamiyat berish kerak. Matn turli xil so'z boyluklarini jalb qilishi va shunga mos ravishda o'quvchilarning so'z boyligini kengaytirishi kerak. Ham matn, ham og'zaki vaziyatning o'zaro aloqasi leksik maydonni kengaytirishga imkon beradi, so'z ishlatishni amalga oshirish osonroq, tematik matn esa leksik va semantik turlarni birlashtirishga imkon beradi.

O'quvchilar tomonidan ingliz tilini o'rganishda ijtimoiy kompetentsiyalarni shakllantirish jarayoni asosiy natijaga erishish - yuqori malakali mutaxassisni tayyorlashning ajralmas xarakteristikasi bo'lib xizmat qiladi. Professional nutq sohasida ingliz tilida muloqotni ta'minlaydigan ajralmas kompetentsiyani joriy etish va professional ingliz tilida so'zlashadigan muhitda o'zaro munosabatlarga tayyor bo'lish o'quvchilarning tillarni o'qitish samaradorligini oshiradi. Shu sababli, ingliz tilini o'rganish uchun sinfdan kompetentsiyalarni shakllantirishning ajralmas xususiyatini aks

¹ Бермус А.Г. Проблемы и перспективы реализации компетентностного подхода в образовании / А.Г. Бермус // Интернет-журнал «Эйдос». – 2005. – <http://www.eidos.ru/journal/2005/0910-12.htm>

ettiradigan ijtimoiy kompetentsiyalarni joriy etish dolzarb talab hisoblanadi. Bu yerda ta'kidlash kerakki, tabiiy profil o'quvchilari uchun ingliz tilidagi muloqotni samarali amalga oshirish uchun nutqni quloq va nutqni tushunishda ko'nikma va malakalarga ehtiyoj seziladi. Ijtimoiy faoliyat sohasida ingliz tilida so'zlashuvni muvaffaqiyatli o'zlashtirish uchun nutq kompetentsiyalarini shakllantirishga e'tibor qaratish lozim. Ushbu malakalarni professional yo'naltirilgan ingliz tilida so'zlashadigan muloqot muhitini yaratishda shakllantirish maqsadga muvofiqdir, bu ingliz tilini o'z mutaxassisligini egallash vositasi va kasbiy aloqani kengaytirish vositasi sifatida o'rganishni birlashtirishni nazarda tutadi. Bu esa ta'lim mazmuni va o'quv mashg'ulotlari tarkibida o'zgarishlarni talab qiladi¹.

O'quvchilarning o'quv faoliyatini tashkil etishning frontal shakli darsning shunday turi bo'lib, unda barcha guruh o'quvchilari o'qituvchining bevosita rahbarligi ostida umumiy vazifani bajaradilar. Ish butun sinf bilan bir xil tempda olib boriladi. Aytish, tushuntirish, ko'rsatish jarayonida o'qituvchi bir vaqtning o'zida barcha ishtirok etganlarga ta'sir o'tkazishga intiladi. Sinfda o'quvchilarning ta'lim faoliyatini tashkil etishning frontal shakli o'qituvchi va sinf o'rtasida yaqin aloqalarni o'rnatishga, o'quvchilarning birgalikdagi do'stona ishlariga yordam beradi, bu davrda nafaqat ta'lim, balki tarbiyaviy vazifalarni hal qilishda umumiy ishtirok etish, o'zaro yordam, barqaror kognitiv qiziqishlarni shakllantirish, o'quv jarayonini takomillashtirish uchun turli usul va metodlardan foydalanishga imkon beradi. Ko'pincha u yangi materialni birlamchi assimilyatsiya qilish bosqichida, muammoli, ma'lumotli va tushuntirish-illyustratsion taqdimotda qo'llaniladi, bu shakl o'quvchilarni faol o'quv va bilim faoliyatiga jalb qilishga imkon beradi.

Ingliz tilini o'qitishni takomillashtirishning navbatdagi mantiqiy bosqichi - bu o'quv jarayoniga mos keladigan mustaqil ishlarni tashkil etish. Bunday pedagogik taktikalar o'quvchilarning sub'ektivligini oshirishga va ijtimoiy tayyorgarlikni rivojlantirishga, ijtimoiy tayyorgarlikni oshirish omili sifatida ingliz

tilini o'zlashtirishning muhimligini anglashga imkon beradi. Ta'limning samarali usullarini joriy qilish quyidagilarni nazarda tutadi: matnlar mavzusi o'quvchining qiziqishini aks ettirishi va professional ma'lumotni o'z ichiga olishi kerak. Ya'ni:

- matn va topshiriqlarning o'zgaruvchanligini nazarda tutadigan individual xususiyatga ega bo'lishi kerak;

- darslarning mazmuni mamlakat va shaxslarning biologik xilma-xilligi va resurslari bilan tanishishni aks ettirishi kerak, ya'ni kasbiy yo'naltirilganlikni aks ettiradi;

- professional yo'nalishga mos ravishda frazeologik burilishlar, maqollardan foydalanish, nutq tuzilmalarini o'zlashtirishda avtomatizmga erishish uchun xizmat qilishi kerak;

- dialog tuzilmalarini tuzish kommunikativ vakolatni oshiradi;

- ilm-fan, fantastika va taniqli shaxslar faoliyatining o'zaro aloqalarini ochib berishda namoyon bo'lgan gumanitar bilimlarni faollashtirish, nutqni kengaytirishga yordam beradi.

O'quvchilar va o'qituvchilar jamoasidagi birgalikdagi faoliyat individual faoliyatning boshlang'ich shakli ekanligini isbotladilar va ularning maqsadlarini belgilash, rejalashtirish, nazorat qilish va baholash kabi harakatlarni o'zlashtirishlarini belgilaydilar - bularsiz o'rganish mumkin emas. Ta'lim harakatlarini konkretlashtirish uchun quyidagi bog'lanishlardan tashkil topgan guruh o'quv faoliyatining tuzilishiga murojaat qilaylik:

1. Motivatsion-orientatsion bog'lanish o'quvchilar shart-sharoitlarni va ularning imkoniyatlarini birgalikda tahlil qilishini, shuningdek o'zlarini yagona ta'limni qabul qilishini yoki belgilashini nazarda tutadi.

2. Ijro etuvchi bo'g'in - bir qator o'quv mashg'ulotlari va vazifalarni jamoaviy yoki individual ravishda bajarishda mavjud bilimlarni yangilash. Bu yerda o'zaro qo'llab-quvvatlash va bir-birlariga talabchanlik, o'zini o'zi tanqid qilish qobiliyati, umumiy ish natijasi uchun javobgarlik hissi ayniqsa zarur².

Guruh ishi, qoida tariqasida, nutq mashqlari va ma'lumotni birgalikda qidirish va qo'yilgan

¹ Давыдов Л.Д. Модернизация содержания среднего профессионального образования на основе компетентностной модели специалиста: автореф. дис. ... канд. пед. наук. - М., 2006. - 26 с.

² Зимняя И.А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования / И.А.Зимняя // Лучшие страницы педагогической прессы. – 2003. – № 5. – С. 3–10.

muammoli vaziyatni jamoaviy hal qilish uchun topshiriqlarni bajarishda qo'llaniladi. Juftlik ishi, guruh ishlarining turlaridan biri sifatida, asosan har xil turdagi mashqlarni bajarish uchun ishlatiladi: til va shartli nutq. Amalda, o'quvchilarga almashtirish, bo'shliqlarni to'ldirish, o'zgartirish va boshqalar uchun mashqlardan xaritalar taklif etilganda, juftlik ishi til materiallarini o'rgatish uchun keng qo'llaniladi.

Haqiqatan ham kommunikativ mashqlarni bajarish bo'yicha ishlar ko'pincha nazoratsiz bo'lib qoladi, bu ko'pincha salbiy natijalarga sabab bo'ladi. Juft va guruhli ish chet tili bilan muloqot qilish ko'nikmalari va ko'nikmalarini shakllantirish uchun qulay sharoit yaratadi. Chet tili darslarini aniq tashkil etishni, ya'ni ishtirokchilarning o'zaro ta'sirining samarali shaklini topishni va o'qituvchi tomonidan ularni boshqarish uchun yetarli vositalarni tanlashni bilish zarur. Birgalikdagi o'quv faoliyatining mazmuni ijtimoiy vakolatlariga kiradigan ko'nikma va malakalarga ta'sir qiladi. "Chet tili" o'quv intizomining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda, kollektiv o'quv faoliyati tarkibidagi qismlarini ajratib ko'rsatish mumkin:

1. Til materialini bilish, uning ishlash xususiyatlari, shuningdek, ko'nikmalarga ega bo'lish kommunikatsion vaziyatlarda foydalanish.
2. Tilshunoslik bilimlarini, nutq ko'nikmalarini va qobiliyatlarini, shuningdek o'z-o'zini va o'zaro nazorat qilish usullarini egallash usullari.
3. Hamkorlik texnikasini egallash (taqlid qilish, almashtirish va ko'paytirish uchun nutq muammolarini birgalikda hal qilish)¹.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, umumiy maqsadga erishish uchun birgalikda ishlash, bir-biringizni qo'llab-quvvatlash, o'zingizni munosib tanqid qilish, shaxsiy hissangizni baholash qobiliyati kabi ijtimoiy vakolatlariga kiradigan bunday ko'nikma va qobiliyatlarni ajratib ko'rsatish kerak. Umumiy ishning muvaffaqiyati yoki muvaffaqiyatsizligiga, vaziyatni birgalikda tahlil qilib, ularni imkoniyatlar bilan bog'lab qo'ying. Shunday qilib, chet tili darslarida o'quvchilarning ijtimoiy kompetentsiyasini, ya'ni jamiyatda yashash qobiliyatini shakllantirish uchun o'quv

jarayonini tashkil etishning haqiqiy aloqa vaziyatini simulyatsiya qila oladigan shakllaridan foydalanish zarur. Bir-birlari bilan tinglang, o'z nuqtai nazarini himoya qiling, xatti-harakatlarini to'g'rilang va o'z manfaatlarini real hayotda bo'lgani kabi jamiyat manfaatlariga bo'ysundiring².

Xulosa.

Ijtimoiy kompetentsiyalarni shakllantirish va rivojlantirish uchun o'quvchilarga ma'lum bir yoshga xos bo'lgan ijtimoiy aloqa va o'zaro ta'sir sohalaridan vaziyatlar va kommunikativ vazifalarni simulyatsiya qilishga imkon beradigan o'quv mashg'ulotlarini tashkil etishning bunday shakllari zarur: individual va jamoaviy ish shakllari (juftlik, guruh), bu o'quvchilarga boshqa o'quvchilar bilan o'zaro munosabatlarga moslashish, boshqalarning fikrlarini tinglashni o'rganish, o'z nuqtai nazarini ifoda etish va himoya qilish, xulq-atvorini to'g'irlash va o'z manfaatlarini kollektiv, jamoa manfaatlariga bo'ysundirishga imkon beradi.

O'quvchining fanni o'zlashtirish natijalarini nazorat qilish va baholash uchun an'anaviy yig'indidan ham, shakllantiruvchi bahodan ham foydalaniladi. Chunki bu har bir o'quvchining individual yutuqlarini aniqlashga qaratilgan, ularni maksimal samaradorlik bilan to'ldirish uchun dastur elementlarini ishlab chiqishdagi bo'shliqlarni aniqlashga qaratilgan shakllantiruvchi bahodir. Shunday qilib, umumiy kasbiy intizomni o'rganishda qiziqarli topshiriqlardan va darslarni o'tkazishning noan'anaviy shakllaridan, bilimlarni nazorat qilishning turli shakllari va usullaridan foydalanish o'quvchilarning o'quv faoliyatiga bo'lgan g'ayratini va kelajak kasbiga bo'lgan ishtiyoqini oshiradi.

Shunday qilib, ijtimoiy kompetentsiyalarni rivojlantirish jarayoni ta'lim jarayoni doirasi bilan cheklanib qolmaydi. O'quvchining sub'ektivligini va ingliz tilini o'rganish motivatsiyasini oshirish o'quvchilarda ijtimoiy kompetentsiyalarni doimiy ravishda shakllantirish mexanizmini ishga tushirishga imkon beradi.

¹ Зимняя И.А. Компетенция и компетентность в контексте компетентностного подхода в образовании / И.А. Зимняя // Иностранные языки в школе. – 2012. – № 6. – С. 2–10.

² Зимняя И.А. Компетенция и компетентность в контексте компетентностного подхода в образовании / И.А. Зимняя // Иностранные языки в школе. – 2012. – № 6. – С. 2–10.

Adabiyot royxati:

1. Шабашева Е.Н. Формирование социальной компетенции на уроке иностранного языка. г. Барнаул, 2011 год. (<https://urok.1sept.ru/articles/592697>)
2. Чернухина А.В. Воронежский государственный университет формирование социальной компетенции учащихся на уроках иностранного языка. г. Воронеж, 2019 год. 157 с
3. Бермус А.Г. Проблемы и перспективы реализации компетентного подхода в образовании / А.Г. Бермус // Интернет-журнал «Эйдос». – 2005. – <http://www.eidos.ru/journal/2005/0910-12.htm>
4. Давыдов Л.Д. Модернизация содержания среднего профессионального образования на основе компетентностной модели специалиста: автореф. дис. ... канд. пед. наук. – М., 2006. – 26 с.
5. Зимняя И.А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования / И.А.Зимняя // Лучшие страницы педагогической прессы. – 2003. – № 5. – С. 3–10.